

مطالعه و تحلیل عوامل بهبود رفتارهای مخربانه دانش‌آموزان

وکیل حیدری ساربان،^۱ نورمحمد رضایی^۲

تاریخ دریافت: ۹۸/۰۲/۲۰

تاریخ پذیرش: ۹۸/۰۵/۲۰

از صفحه ۲۵ تا ۴۸

پژوهش‌نامه نظم و امنیت انتظامی، سال دوازدهم،
شماره سوم (پیاپی چهل و هفتم)، پاییز ۱۳۹۸

چکیده

مقدمه: رفتارهای مخربانه از جمله کج‌روی‌های جامعه جدید است که ناشی از تغییرات سریع اجتماعی، رشد آنومی و تمایلات روزافزون انسان و ناکامی وی در رسیدن به این تمایلات است. هدف این مقاله، مطالعه و تحلیل عوامل بهبود رفتارهای مخربانه دانش‌آموزان می‌باشد.

روش: این تحقیق از لحاظ هدف، توسعه‌ای و از لحاظ ماهیت، توصیفی و پیمایشی و نیز از نوع تحلیلی است. در این تحقیق روش گردآوری داده‌ها برای پاسخ‌گویی به سؤالات تحقیق، به دو صورت اسنادی (داده‌های ثانویه) و پیمایشی (داده‌های اولیه) و ابزار مورد استفاده در روش پیمایشی، پرسش‌نامه و مصاحبه بوده است.

یافته‌ها: یافته‌های این تحقیق حاکی از این واقعیت است که تقویت سرمایه اجتماعی، افزایش دانش، ارزش‌های اخلاقی و معنوی، تقویت میزان امیدواری، خوش‌بینی، خودکارآمدی، تقویت تعلق سرزمینی و اهتمام به اصلاح آسیب‌های فرهنگی و تقویت مشارکت دانش‌آموزان در عرصه‌های مختلف اجتماعی، سیاسی، مدیریتی، فرهنگی و غیره می‌تواند به تقلیل رفتارهای مخربانه آنان کمک کند.

نتیجه‌گیری: نتایج فن تحلیل عاملی نشان داد مهم‌ترین رفتارهای مخربانه دانش‌آموزان در منطقه مورد مطالعه شامل چهار مؤلفه (ادغام اجتماعی و ترویج ارزش‌های اخلاقی، توانمندسازی روان‌شناختی و رفع تبعیض، تقویت نشاط اقتصادی و مناسبات اجتماعی و تقویت مسئولیت‌پذیری اجتماعی و اعتمادسازی) است که مقدار واریانس و واریانس تجمعی تبیین شده توسط این چهار عامل ۵۲/۶۲ می‌باشد. درنهایت، با توجه به تحلیل نتایج، پیشنهادهای کاربردی ارائه شده است.

کلیدواژه‌ها: مخربانه، رفتارهای مخربانه، انحراف اجتماعی، بزهکاری، دانش‌آموزان مقطع متوسطه، شهرستان مشکین‌شهر.

۱- استاد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران (نویسنده مسئول): Vheidari56@Gmail.com

۲- دکترای روانشناسی تربیتی، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران.

وندالیسم یا تخریب اموال عمومی به عنوان یک عارضه جبران ناپذیر بر منابع و امکانات جوامع امروزی، هر ساله خسارات فراوانی را به سرمایه‌های ملی و عمومی وارد می‌سازد. به نظر می‌رسد قسمت عمده‌ای از این آسیب‌ها به وسیله دانش‌آموزان صورت می‌گیرد (فرجاد، ۱۳۸۲: ۲۶).

فهرست بلندبالایی از خراب‌کاری‌های ناشی از رفتارهای وندالیستی را می‌توان برشمرد که در خصوص زیباسازی شهری به دلیل خرابکاری‌های ناشی از رفتار وندالیستی در سال ۱۳۸۷، در حدود ۲ میلیارد تومان در راستای ترمیم خسارات ناشی از شعارنویسی و خط‌خطی کردن دیوارها و ۳۰۰ میلیون تومان برای ترمیم مبلمان شهری از جمله سطول‌های زباله و یا وسایل ورزشی پارک‌ها هزینه شده است (میرفردی، ۱۳۹۱: ۱۱۵) و لذا با عنایت به آنچه گفته شد و از این‌که رفتار وندالیستی چه آسیب‌های مالی و روحی و روانی به جامعه تحمیل می‌کند، به این دلیل که این معضل علاوه بر هزینه‌های هنگفتی که صرف جبران و ترمیم آن می‌شود موجب ناراحتی روحی و روانی مردم و مسئولین شده، به طوری که تهدیدی برای نظم و انسجام اجتماعی به شمار می‌رود و نیز، مطالعات اکتشافی محقق در منطقه مورد مطالعه حاکی از این واقعیت است که وندالیسم پدیده رایج در مدارس مناطق روستایی شهرستان مشکین‌شهر می‌باشد؛ از این‌رو که دانش‌آموزان مناطق روستایی شهرستان مشکین‌شهر با نوشتن صندلی‌ها، دیوارها، تخریب امکانات و تجهیزات مدارس، تأسیسات بهداشتی، تخریب در کلاس‌ها، تخریب کامپیوتر، تخریب کلید برق، تخریب تخته‌سیاه، نوشتن کتاب‌های کتابخانه، آسیب به دارایی‌های سایر دانش‌آموزان، آسیب به درختان محوطه مدارس، تخریب پنجره‌ها، آزمایشگاه‌ها و حتی تانکرهای آب و غیره، به اقدامات پرخاشگرانه و تهاجمی خود تداوم می‌بخشند و ضمن تحمیل هزینه سنگین بر امکانات و دارایی‌های عمومی مدرسه موجب اختلال در مدیریت مدارس شده و نظام آموزشی مدارس را با چالش‌هایی مواجه می‌سازند. از این‌رو، این ضرورت احساس می‌شود که دلایل و عوامل مؤثر بر بروز این‌گونه رفتارها شناسایی شود و راهکارهای عملی برای سوق دادن اعمال دانش‌آموزان در جهت شکوفاسازی استعدادها و توانایی‌های خود و استفاده درست و بهینه از اموال عمومی در جهت رفاه و آسایش همگان به کار گرفته

شود. البته نقش نیروهای انتظامی و پلیس در جلوگیری از هر نوع اقدامات مخرب و ویرانگر از اهمیت به‌غایت فراوان برخوردار است که در این بین، مواجهه درست پلیس و کارکنان نیروی انتظامی در جلوگیری و تقلیل رفتارهای مخرب دانش‌آموزان خیلی تعیین‌کننده است؛ منوط به این که نوع گفتار و کردار خود این نیروها در جهتی باشد که به تقلیل رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان ختم شده و به بهبود رفتارهای مخرب آنان کمک کند؛ چون مواجهه ناصحیح و غیرعلمی نه تنها مسئله را حل و مشکل را رفع نمی‌کند، بلکه مشکلی بر این مشکلات نیز می‌افزاید و در این صورت، حاکمیت چاره‌ای نخواهد داشت جز این که جهت مدیریت این بحران متحمل هزینه شده و میزانی از انرژی، منابع و زمان خود را که بایستی در برنامه‌ها و فعالیت‌های توسعه‌ای به کار گرفته شود، در این وادی و مسیر صرف کند. به این خاطر، هدف این تحقیق مطالعه و تحلیل عوامل بهبود رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان در مناطق روستایی شهرستان مشکین‌شهر می‌باشد و سؤالی که در این ارتباط طرح می‌شود این است که وضعیت رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان در مناطق روستایی شهرستان مشکین‌شهر چگونه است؟ و عوامل بهبود رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان چه عواملی می‌باشد؟

پیشینه و مبانی نظری پژوهش

پیشینه پژوهش

تاکنون مطالعات داخلی و خارجی چندی در خصوص رفتار وندالیستی دانش‌آموزان صورت گرفته که در قالب جدول شماره (۱)، به پاره‌ای از آن‌ها اشاره می‌شود.

جدول ۱: مطالعات انجام‌شده در خصوص رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان

محققان	سال	توضیحات
نبوی و همکاران	۱۳۹۱	رابطه معنی‌دار میان تمام متغیرهای ذکر شده با وندالیسم به جز جنسیت
نواح و کوپایی	۱۳۹۱	وجود رابطه معنی‌دار بین متغیر وابسته این پژوهش (میزان گرایش به وندالیسم) و برخی متغیرهای مستقل
کریمی خوزانی و همکاران	۱۳۹۶	اخلاق‌مداری پلیس در مواجهه با بحران‌های اجتماعی همچون ازدحام‌های اعتراضی و اغتشاشات و نیز رفتارهای وندالیستی شهروندان، در وهله اول، شامل یک‌سری ارزش‌های اولیه‌ای است که به‌عنوان ارزش‌های بنیادین از آن‌ها نام برده شده است.
وطن‌خواه و همکاران	۱۳۹۷	اقدامات درون‌سازمانی نیروی انتظامی برای پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی عبارت‌اند از: ساختار سازمانی مناسب، پیش‌بینی اعتبارات و بودجه لازم و

محققان	سال	توضیحات
		آموزش نیروی انسانی متخصص
عبدالمحمدی و همکاران	۱۳۹۵	متغیرهای اثرگذار بر بهبود رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان عبارت‌اند از: میزان هم‌نوایی اجتماعی، اعتماد اجتماعی متقابل، ترویج مسئولیت‌پذیری و ترویج اخلاق اجتماعی
متوکو ^۱ و هانان	۲۰۱۱	وجود رابطه معنی‌دار بین مناسبات خانوادگی و رفتارهای تخریبی دانش‌آموزان
آبنیجا ^۲	۲۰۱۱	وجود رابطه معنی‌دار بین تنبیه شدید بدنی دانش‌آموزان و کشاندن آن‌ها به رفتارهای تخریبی
اوسلام و فهینتولا ^۳	۲۰۱۵	مبادرت به اقدامات تخریبی به دلیل خلأ تفریحی با خط‌کشی، نوشتن دیوارها، میز و صندلی و نیمکت‌ها و غیره
کاواجا ^۴	۲۰۱۱	بیش‌تر بودن اقدامات تخریبی دانش‌آموزان فراموش‌شده و طردشده جهت جلب‌توجه و پر کردن خلأ نیاز به احترام خودشان
یوسف	۲۰۱۰	وجود رابطه معنی‌دار بین بیماری اعصاب، ساختار ژنتیکی، امراض و نگرش منفی با اقدامات تخریبی دانش‌آموزان
مطالعات آنوشیان ^۵ و کاوانگ و هوستون ^۶	۲۰۱۰ ۲۰۱۳	وجود رابطه معنی‌دار بین پایگاه اقتصادی و اجتماعی بچه‌ها با میزان رفتار خرابکارانه آن‌ها رابطه وجود دارد.
کیونگ ^۷	۲۰۱۲	وجود رابطه معنی‌دار بین جنسیت و اقدام به رفتارهای خرابکارانه در بین دانش‌آموزان
چونگ ^۸	۲۰۱۵	وجود رابطه معنی‌دار بین متغیرهای میزان رضایت‌مندی از زندگی، حاکمیت فضای نشاط و امیدواری، عزت‌نفس و عدم احساس فقر با بهبود رفتار وندالیستی
لیوادتیس ^۹ و همکاران	۲۰۰۷	اقدامات خرابکارانه دانش‌آموزان یتیم نسبت به سایر همسالان
باور کالوت ^{۱۰}	۲۰۱۳	مبتلا شدن دانش‌آموزان طلاق به بیماری اعصاب و اقدام به عمل تخریبی و تحمیل هزینه بر جامعه

(منبع: نگارنده، ۱۳۹۶)

۱-Motoko and Hanan

۲-Agbnyega

۳-Osalam and Fehintola

۴-Kawaja

۵-Anooshian

۶-Cavanagh and Huston

۷-Kiong

۸-Cheung

۹-Livadits

۱۰-Calvete

با عنایت به مطالعات فوق می‌توان گفت متغیرهای تأثیرگذار در بهبود رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان در تقویت ارزش‌های اخلاقی، تقویت بنیان‌های خانواده، ارتقای شاخص‌های رفاه اجتماعی، تقویت ارزش‌های دینی و مذهبی، تقویت بهداشت روانی و غیره نهفته است و نکته مشترک تحقیقات انجام‌شده بر حفظ بنیان‌های خانواده، ترویج ارزش‌های دینی و مذهبی، توانمندسازی روان‌شناختی، شادابی اقتصادی و تقویت سرمایه اجتماعی استوار است. پس تفاوت این تحقیق با سایر تحقیقات در این نکته نهفته است که در این تحقیق کوشش شده است با نگاه چندبعدی، چندساحتی، چند سبب‌بینانه، ارگانیک، سینوپتیک، کل‌نگر و دید کوانتومی به‌جای دید نیوتونی بر پدیده رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان نگاه شود و از هرگونه نگاه تک‌بعدی، تک‌ساحتی، تک سبب‌بینانه، جزئی‌نگر و غیره اجتناب گردد و در این خصوص به باور نگارنده این سطور ذکر این نکته درخور تعمق و تأمل است که بایستی جهت رفع این مشکل نگاه به مدیریت فرهنگ جامعه عوض شود و در مدیریت فرهنگ جامعه تنها یک نگاه غالب و جاری و ساری نباشد چون‌که رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان تنها از یک آب‌سخور و سرچشمه مشروب و تغذیه نمی‌شود، بلکه آب‌سخورها و سرچشمه‌های متعددی این رفتارها را سیراب می‌کند؛ مثلاً از بعد آموزشی اگر به داستان نگاه شود مشخص می‌شود که تنها یک نظام آموزشی در کشور ما حاکم است و آن نظام آموزشی هم بر این اصل استوار است که متعلمان و متریبیان و دانش‌آموزان و دانشجویان بایستی در یک علم، فن و هنری تخصص کسب کنند و متناسب با آن تخصص شغل و حرفه‌ای را متکفل بشوند و از قبل آن شغل و حرفه مکتسبه ارتزاق کنند؛ درحالی‌که باید در کشور چندین نوع نظام آموزشی رایج و غالب باشد (به‌عنوان نمونه، کسب مهارت‌های زندگی، اخلاقی زیستن و زیستن در تفرد خود). پس واضح و مبهرن است هر شهروند و هر دانشجو و هر دانش‌آموز اگر مهارت‌های زندگی را یاد نگیرد و زندگی اخلاقی برایش محلی از اعراب نداشته باشد، یعنی خوبی و ارزشمندی و خوشی زندگی را فراموش کند، در این صورت از هنجارهای معقول و متعارف جامعه پیروی نخواهد کرد و دست به اقدامات مخربانه خواهد زد؛ یعنی فشارهای هنجاری جامعه هیچ‌گونه تأثیرگذاری نخواهد داشت و ارزش‌های بی‌ارزش جایگزین ارزش‌های باارزش خواهد شد و هر کسی به‌تناسب کج‌روی و عدم پیروی از قوانین و مقررات و هنجارهای متعارف جامعه بر خود خواهد بالید از

این که در کج‌روی و ناهنجاری و رفتارهای مخربانه خود را وسعت بخشیده و آن را افزایش داده است که مدیریت این عمل به‌ویژه با نیروهای قهریه هم مستلزم هزینه سنگین خواهد بود و هم آن کارایی و اثربخشی کارا را نخواهد داشت. به این دلیل است که مدیریت فرهنگ جامعه باید به دست اصحاب و متخصصان فرهنگی باشد؛ یعنی کسانی که با ظرایف و پیچیدگی‌های نظام فرهنگی جامعه آشنایی عمیقی دارند و دیگر فهمیده‌اند که دوران گفتاردرمانی و نصیحت‌درمانی (رمانتیسیم اخلاقی) گذشته است و به قول ویل دورانت «باید به پرسش‌های جدید دانش‌آموزان، متعلمان و مخاطبان پاسخ‌های نو بدهند» و در این مسیر هیچ گریز و گزیری نیست که بایستی از نیروهای اقتناعی و باورارنده و انگیزاننده بیشترین بهره را بجویند تا نیروهای وادارنده. درنهایت، بایستی متخصصان فرهنگ دور هم جمع شده و سازمان‌دهی کردند و فضای فکر و تفکر برای آن‌ها ایجاد شده و درنهایت از آن‌ها راه‌حل خواسته شود. در این بین، نقش نیروی انتظامی و نظامی بسی اثرگذار و تعیین‌کننده است. در گام اول، محصولات فکری متخصصان فرهنگ در اختیار کارکنان و کارکنان نیروی انتظامی و نظامی قرار گیرد و در گام بعدی، خود نیروی انتظامی نماینده‌ای در جمع اصحاب فرهنگ داشته باشد تا کارکنان و پلیس و کارکنان نیروی انتظامی به آخرین دستاوردهای حوزه فرهنگ و اندیشه مسلح و مجهز باشند به این منظور که در جایی که بایستی از قدرت نرم بهره گرفته شود قدرت سخت به حاشیه رانده شود و یا زمانی که از قدرت سخت بهره گرفته شود، قدرت نرم به حاشیه رانده شود و یا به تناسب اوضاع و احوال، از قدرت هوشمند در جلوگیری از اقدامات خرابکارانه دانش‌آموزان و یا هر اقدامات مخرب دیگر بهره گرفته شود. پس این‌گونه نتیجه‌گیری می‌شود که اول نیروهای انتظامی بایستی در ناحیه باورها، عواطف، احساسات و هیجانات و خواسته‌ها (فرهنگ) مورد تغییر و تحول قرار گیرند تا در ناحیه کردار و گفتار (رفتار) تغییر مطلوب حاصل آید؛ یعنی تا تغییر و تحولات درونی و ساجکتیو و انفسی در نیروهای انتظامی و پلیس صورت نگیرد تغییر و تحولات بیرونی، آبجکتیو و آفاقی رخ نخواهد داد؛ یعنی این تغییر و تحولات درونی در ناحیه باورها و احساسات و عواطف و هیجانات و خواسته‌های نیروهای انتظامی و پلیس باید صورت گیرد تا مواجهه آنان با بزهکاران و دانش‌آموزان وندالیست از ثمربخشی و کارایی برخوردار بوده و به میزان کاهش جرائم در سطح جامعه ختم شود.

مبانی نظری پژوهش

مارشال و کلینارد^۱ (۲۰۱۰)، وندالیسم را تخریب ارادی دارایی‌های عمومی می‌داند که به صورت متوالی رخ می‌دهد. گلدستین^۲ و توماس (۲۰۰۸)، رفتار وندالیستی را مترادف با رفتار دلبخواهی، عامدانه، آگاهانه و خودسر محیط اطراف خود از جانب کسانی می‌داند که دنبال هیچ‌گونه رفتار مثبت و منطقی و معقول تأثیرگذار از خودشان نیستند و برعکس، با این‌گونه افراد بیش‌تر می‌کوشند تا به دارایی‌ها و اموال عمومی آسیب‌زده و با هنجارها و ارزش‌های متعارف و پذیرفته‌شده جامعه به نزاع برخیزند. پدیده وندالیسم از زوایای متعدد علمی اعم از روان‌شناسی و جامعه‌شناسی مورد مطالعه و تحلیل و تبیین قرار گرفته است (گلدستین، ۱۹۹۶: ۶۵؛ توماس، ۲۰۰۸: ۶۶۷) که مطالعات وینتر^۳ نشان می‌دهد وندالیسم ریشه روان‌شناختی دارد؛ به این معنی که پدیده وندالیسم واکنش و عکس‌العمل دانش‌آموزان به احساسات، هیجانات، خواسته و نیاتشان است و پنج دلیل عمده را که وندالیسم ریشه و منبع روان‌شناختی دارد عبارت‌اند از: تحقیق و بررسی، حساسیت، تخیل بچه‌گانه، آشوب و ناآرامی و دلایل هیجانی و عاطفی (وینتر، ۲۰۰۸: ۴۲-۴۰). در خصوص دلیل مؤلفه تحقیق و بررسی باید گفت که خیلی وقت‌ها بچه‌ها چیزی را خراب می‌کنند تا واقعیت پیرامون آن را کشف کنند و نه به‌صرف خراب‌کاری دست به این کار می‌زنند. درباره مؤلفه حساسیت ذکر این نکته لازم است که بچه‌ها به ماهیت و طبیعت اشیاء و یا چیزها حساسیت دارند. بچه‌ها زمینه آنشی و یا چیز را می‌بینند و دیدن زمینه این چیزها پاسخی برای رشد آن‌ها است و به این دلیل، دست‌به‌کارهای احمقانه می‌زنند تا اشیاء را تست یا بعضی‌اوقات آن را خراب کنند. پیرامون مؤلفه تخیل بچه‌گانه باید گفت که بچه‌ها بعضی‌اوقات اشیاء و وسایل پیرامون خود را تخریب می‌کنند تا از قوه تخیلشان لذت ببرند، به این دلیل که آن‌ها ظرفیت بالایی برای تخیل دارند. به عبارتی، قوه تخیل بچه‌ها خیلی بالاست؛ حتی آن‌ها بعضی وقت‌ها تخیل ساخت خانه در ماه را در سر می‌پروراندند؛ حتی بعضی‌اوقات تصور می‌کنند دارای بال‌هایی هستند که می‌توانند با آن بال‌ها به آسمان پرواز کنند. در

۱-Marshal and Clinard

۲-Goldstein

۳-Winter

خصوص مؤلفه آشوب و ناآرامی ذکر این نکته درخور تعمق است که بعضی اوقات دلیل روی آوردن بچه‌ها به خراب‌کاری ریشه در آشوب روان‌شناختی دارد و بچه نمی‌تواند خواسته خودش را کنترل کند. درنهایت، در خصوص مؤلفه، دلایل عاطفی و هیجانی باید گفت که بسیاری از رفتارهای تخریبی و آشوب‌گرایانه بچه‌ها ریشه عاطفی و هیجانی دارد. به عبارت دیگر، دلیل اقدامات خرابکارانه بچه‌ها در آسیب زدن به بعضی چیزها به عواطف و هیجانات آن‌ها برمی‌گردد. واکاوی ادبیات علوم اجتماعی حاکی از این است که تئوری‌هایی که منشأ رفتار پرخاشگرانه را تبیین کرده‌اند بر دو بعد بیولوژیکی و اجتماعی متمرکز شده‌اند و تئوری‌هایی که بر بعد بیولوژیکی تأکید دارند چنین استدلال می‌کنند که قسمت حاشیه‌ای و پیرامونی مغز، ترشح غدد و کروموزوم‌ها عامل عمده رفتارهای پرخاشگرانه و تهاجمی می‌باشد و در تأیید این، تئوری روان‌کاوانه مورسی^۱ (۱۹۹۵) و سمان (۱۹۸۹) بر این مهم تأکید دارد که ریشه و منبع رفتار پرخاشگرانه و ستیزه‌جویانه در تجارب کودکی و جنسی نهفته است (مورسی، ۱۹۹۵: ۳۶؛ سمان، ۱۹۶۶: ۳۵۲). افزون بر این، تئوری‌های رفتاری، رفتار پرخاشگرانه و ستیزه‌جویانه را بر اساس تقلیل و تقویت جریان رفتارهای پرخاشگرانه تبیین می‌کنند. این در حالی است که تئوری‌های اجتماعی، رفتار پرخاشگرانه را ناشی از محیط اجتماعی و تأثیر رسانه‌های جمعی می‌داند (محسنی تبریزی، ۱۳۸۰: ۹۸) و نیز، نظریاتی که تا به امروز در خصوص تبیین مفهوم وندالیستی در حوزه علوم اجتماعی به صورت مستقیم و غیرمستقیم عرضه شده است، مهم‌ترین آن‌ها نظریه کنترل اجتماعی و نظریه یادگیری اجتماعی است. بر اساس نظریه کنترل اجتماعی، کج‌روی و انحراف ناشی از ضعف و گسستگی تعلق فرد به جامعه است که در اثر عدم کنترل و نظارت به وجود می‌آید. کنترل اجتماعی تداوم فرایند جامعه‌پذیری است، جامعه‌پذیری موجب هم‌نوایی می‌گردد (ستوده، ۱۳۸۵: ۱۳۴). دورکیم^۲ به‌عنوان یکی از منادیان نظریه کنترل اجتماعی^۳ بر این باور است که اگر در جامعه‌ای همبستگی اجتماعی قوی باشد، اعضای آن جامعه احتمالاً با ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی هم‌نوا می‌شوند، ولی اگر در جامعه‌ای همبستگی اجتماعی ضعیف باشد ممکن است مردم به‌سوی رفتاری

۱-Morsy

۲-Durkim

۳- Social Control Theory

«مجرمانه» کشیده شوند (همان، ۱۳۵). دورکیم برای اولین بار واژه آنومی را به کار گرفت که همان معادل بی‌هنجاری می‌باشد و بی‌هنجاری را می‌توان وضعیتی دانست که در جامعه، هنجار معینی وجود ندارد که فرد از آن پیروی کند و او بی‌ریشه عمل می‌کند. این حالت هنگامی رخ می‌دهد که انتظارات فرهنگی با واقعیات اجتماعی ناهماهنگ و ناسازگار است (کوئن،^۱ ۱۳۷۳: ۲۲۱؛ کوزر و روزنبرگ، ۱۳۷۸: ۱۵۲).^۲ و ت^۳ به نقل از دورکیم بیان می‌کند که هرگاه شیرازه تنظیم‌های اجتماعی از هم‌گسیخته شوند، نفوذ نظارت‌کننده جامعه بر گرایش‌های فردی، دیگر کارایی‌اش را از دست خواهد داد و افراد جامعه به حال خودشان واگذار می‌شود. دورکیم این وضعیت را بی‌هنجاری یا آنومی می‌خواند. تروایس هیرشی از مهم‌ترین بنیان‌گذاران نظریه کنترل اجتماعی بر این اعتقاد است که بزه‌کاری وقتی اتفاق می‌افتد که قیود فرد نسبت به اجتماع ضعیف می‌شود یا به‌طورکلی از میان می‌رود (مشکانی، ۱۳۸۱: ۱۰) و نیز، به‌زعم ایشان دو عنصر وابستگی و تعهد باعث تحکیم پیوند فرد و جامعه می‌شود. در خصوص عنصر وابستگی، هیرشی^۳ چنین استدلال می‌کند که مبنای اصلی درونی کردن هنجارها، وابستگی به دیگران است و آنچه اهمیت می‌یابد رابطه اجتماعی فرد با دیگران است (ممتاز، ۱۳۸۱: ۱۲۲) علاوه بر این، در خصوص عنصر تعهد ایشان بر این باور است که هرچه فرد بیش‌تر به قیود اجتماعی متعهد باشد، از قبول مخاطراتی که وی در تخلف از قراردادهای اجتماعی قائل است پرهیز می‌کند. بدین‌سان فردی که به فعالیت‌های زندگی روزمره متعهد باشد، به‌منظور حفظ موقعیتی که با کوشش برای خود به دست آورده، کج‌رفتاری نمی‌کند و خود را به خطر نمی‌اندازد. پس بر اساس نظریه نظارت اجتماعی، افراد متعهد که دارای موقعیتی مستحکم در جامعه هستند، حتی‌الامکان از هنجارشکنی اجتناب می‌ورزند. عده‌ای متغیر درگیری^۴ را در کاهش رفتارهای نابهنجار تأثیرگذار می‌دانند و درباره این موضوع چنین استدلال می‌کنند که افراد بیکار و بیهوده، وقت بیش‌تری برای هنجارشکنی دارند. ادوین ساترلند در نظریه هم‌نشینی افتراقی^۵ چنین استدلال می‌کند که رفتار انحرافی مثل سایر رفتارهای اجتماعی از طریق

۱-Koen

۲-Wet

۳-Hershy

۴- Involvement

۵- Defferential Association Theory

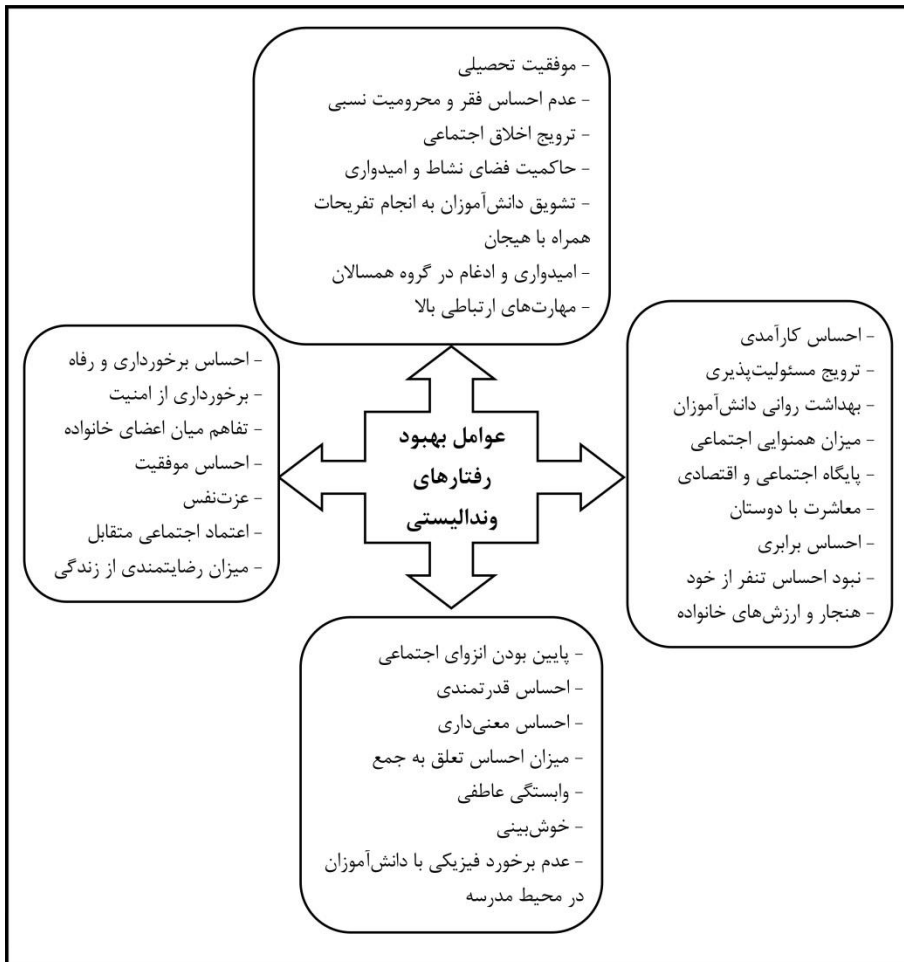
هم‌نشینی و پیوستگی با دیگران آموخته می‌شود. به باور وی، رفتار انحرافی، روان‌شناختی یا ارثی نیست، بلکه مردم در مصاحبت و معاشرت با هم‌نویان در طول یک جریان جامعه‌پذیری، طغیان، تخطی از هنجارها را آموخته و به‌سوی رفتار انحرافی کشیده خواهند شد (محسنی تبریزی، ۱۳۸۰: ۱۰۱). مرتون کج‌رفتاری و رفتار انحرافی را انطباق طبیعی با محیط اجتماعی خودگرای در نظر می‌گیرد و برعکس مسئله ارتباط آن را با ابعاد بیولوژیکی و فقدان کنترل اجتماعی در نظر نمی‌گیرد. او در اثر خود در این زمینه دو عنصر اصلی را مطرح کرده است. وی در ساخت فرهنگی، نخست، اهداف تعریف‌شده فرهنگی را در نظر گرفته و بعد ابزار نهادی شده رسیدن به آن را مطرح کرده است (ممتاز، ۱۳۸۱: ۶۵). کج‌رفتارها در اندیشه مرتون^۱ در درون فرهنگ و ساختارهای اجتماعی پدید می‌آید؛ یعنی جامعه از طریق شکاف و نارسایی میان اهداف مقبول خود و روش‌های مقبول رسیدن به آن اهداف فشار عظیمی را بر فرد می‌گذارد و او را به‌جای هم‌نوایی، وادار به کج‌روی می‌کند. شاو و مک‌کی از طرفداران مکتب جامعه‌شناسی شیکاگو در نظریه انتقال فرهنگی بر این باورند که رفتار انحرافی از طریق معاشرت با دوستان ناباب آموخته می‌شود. این نظریه بیش‌تر بر فراگرد یادگیری فرهنگی تأکید می‌کند که در جریان آن کژ رفتاری و نابهنجاری آموخته می‌شود. این نظریه وضعیت رفتار را بیش‌تر از منظر زمینه‌های رشد و پرورش شخصیت فرد در نظر می‌آورد. کوهن^۲ در نظریه خرده‌فرهنگ بزهکار و کج‌روی^۳ که تلفیقی از نظریات بزهکاری و انحراف انتقال فرهنگی و بی‌هنجاری مرتون می‌باشد بر این باور است که فرد منحرف و بزهکار و کج‌رو، آرمان‌ها و اهداف مقبول اجتماعی، فرهنگ جامعه را پذیرفته‌اند، ولی به علت شکست و یا عدم فرصت مناسب و کافی برای دست‌یابی به اهداف مقبول و پسندیده اجتماعی دچار محرومیت شده است؛ لذا آرمان‌های موفقیت و اهداف مقبول و متداول در جامعه را با ارزش‌ها و هنجارهای دیگری برای به دست آوردن منزلت و وجهه جایگزین می‌سازند و در نتیجه پاره فرهنگ بزهکار به وجود می‌آید (کوهن، ۱۹۹۵: ۳۸). یکی دیگر از نظریه در خصوص انحرافات اجتماعی، نظریه یادگیری اجتماعی است. بر اساس این نظریه، کسی کج‌رو و بزهکار به دنیا نمی‌آید، بلکه

۱-Merton

۲-Cohen

۳- Delinquent Group Piece theory

چنین رفتاری توسط عوامل محیطی و اجتماعی در فرد ظاهر می‌شود و لذا پاسخ‌هایی که از طریق تجربه فرد یاد می‌گیرد و یا توسط افراد دیگری، تقویت و یا منع می‌شود، در شکل‌گیری رفتار بزهکارانه او مؤثر و قطعی است. از منظر سیمن، بیگانگی اجتماعی احساس یا وضعیتی است که هر فرد در رابطه با خود، دیگران و جامعه به اشکال گوناگون احساس بی‌قدرتی، احساس بی‌هنجاری، احساس بی‌معنایی، انزوای اجتماعی، تنفر فرهنگی و تنفر از خود را بروز می‌دهد و درنهایت، بی‌هنجاری و انحراف و کج‌رفتاری کشیده می‌شود. درنهایت، مدل مفهومی تحقیق با توجه به ادبیات و پیش‌نگاشته‌های موضوع در شکل شماره (۱) ارائه شده است.

شکل ۱: مدل مفهومی تحقیق

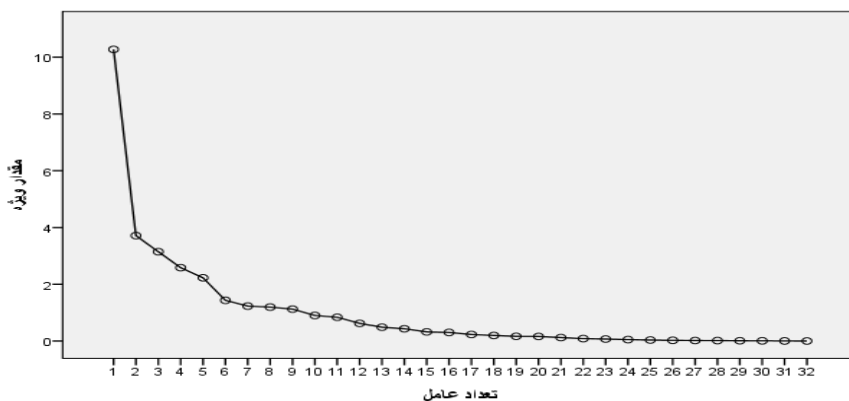
روش‌شناسی

این تحقیق از لحاظ هدف، توسعه‌ای و از لحاظ ماهیت، توصیفی و پیمایشی و نیز از نوع تحلیلی است. جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش، شامل کل دانش‌آموزان مقطع متوسطه مناطق روستایی شهرستان مشکین‌شهر می‌باشد ($N=332$) که به دلیل محدود بودن جامعه پژوهش، نوع نمونه‌گیری به صورت کل‌شماری، یعنی مطالعه کل جامعه پژوهش به تعداد ۳۳۲ نفر صورت گرفت. داده‌های خام در این تحقیق برای اندازه‌گیری شاخص‌ها از طریق مصاحبه و پرسش‌نامه گردآوری گردید. روایی صوری پرسش‌نامه توسط پانل متخصصان مورد تأیید قرار گرفت. مطالعه راهنما در منطقه مشابه جامعه آماری با تعداد ۳۰ پرسش‌نامه صورت گرفت و با داده‌های کسب شده و استفاده از فرمول ویژه کرونباخ آلفا در نرم‌افزار SPSS، پایایی بخش‌های مختلف پرسش‌نامه تحقیق ۰/۸۸ الی ۰/۸۰ به دست آمد. همچنین از طریق ابزار پرسش‌نامه محقق‌ساخته، مؤلفه‌های بهبود رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان به کمک ۵۴ سؤال مورد سنجش قرار گرفت و برای امتیازدهی آن از طیف پنج‌قسمتی لیکرت استفاده گردید. در مرحله امتیازدهی، از آنجاکه دسته‌ای از سؤالات در جهت منفی مطرح شده‌اند، با استفاده از نرم‌افزار SPSS، کدگذاری مجدد برای این دسته از سؤالات انجام شد؛ بنابراین امتیاز پاسخ‌ها در سؤالات با جهت مثبت به صورت: ۵= کاملاً موافقم، ۴= موافقم، ۳= نظری ندارم، ۲= مخالفم و ۱= کاملاً مخالفم و در مورد سؤالات منفی عکس این حالت می‌باشد. تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش حاضر در دو بخش آمار توصیفی و استنباطی و با استفاده از نرم‌افزار SPSS انجام شد. در بخش آمار توصیفی با استفاده از آماره‌هایی نظیر فراوانی، میانگین، انحراف معیار و ضریب تغییرات به توصیف داده‌های پژوهش پرداخته شد و در بخش استنباطی مهم‌ترین روش آماری به کاررفته در این پژوهش تحلیل عاملی با رویکرد اکتشافی است. تحلیل عاملی آماری از روش‌های چند متغیره است که در آن متغیرهای مستقل و وابسته مطرح نیست؛ زیرا این روش از شیوه‌های به هم وابسته است که در آن‌ها همه متغیرها نسبت به هم وابسته شمرده می‌شود و تلاش می‌شود متغیرهای بسیاری در چند عامل خلاصه شود.

یافته‌ها

یافته‌های توصیفی (اولویت‌بندی مطالعه و تحلیل عوامل بهبود رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان مقطع متوسطه):

به‌منظور تعیین مهم‌ترین عوامل بهبود رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان مقطع متوسطه در منطقه مورد مطالعه، محاسبه و اولویت‌بندی گردید. برای اولویت‌بندی از ضریب تغییرات (CV) استفاده شده است که یک شاخص نسبی است و امکان مقایسه متغیرهای مختلف را فراهم می‌آورد. همان‌طور که در جدول شماره (۲) مشاهده می‌شود، موفقیت تحصیلی، عدم احساس فقر و محرومیت نسبی، ترویج اخلاق اجتماعی و حاکمیت فضای نشاط و امیدواری در فضای خانواده جزو مهم‌ترین عوامل اولویت‌بندی شده است.

شکل ۲: نمودار سنگریزه‌ای برای تعیین تعداد عامل‌ها (۱۳۹۶)

هم‌چنین، همان‌طور که در جدول شماره (۴) ملاحظه می‌شود، در این تحقیق، با توجه به ملاک کیسر، ۴ عامل دارای مقدار ویژه بالاتر از یک برای عوامل بهبود رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان مقطع متوسطه در منطقه مورد مطالعه استخراج شد. پس از چرخش عاملی به روش وریماکس، متغیرهای مربوط به عوامل بهبود رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان مقطع متوسطه مناطق روستایی در ۴ عامل طبقه‌بندی شدند.

جدول ۴: عوامل استخراج شده با مقادیر ویژه و درصد واریانس قبل از چرخش

عوامل	مقدار ویژه	درصد واریانس	درصد تجمعی
عامل اول	۷/۷	۲۴/۰۸	۲۴/۰۸
عامل دوم	۳/۵۹	۱۱/۲۳	۳۵/۳۲
عامل سوم	۲/۹۷	۹/۲۸	۴۴/۶
عامل چهارم	۲/۵۶	۸/۰۱	۵۲/۶۲

(منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۶)

چرخش عامل‌ها و نام‌گذاری آن‌ها (تحلیل عاملی بهبود رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان مقطع متوسطه در منطقه مورد مطالعه)

همان‌طور که گفته شد، در این پژوهش برای تسهیل در تفسیر عامل‌ها و ساده کردن ساختار آن‌ها از چرخش عاملی از نوع واریماکس استفاده شده است. جدول شماره (۵) عامل استخراج شده همراه با مقادیر ویژه و درصد واریانس را بعد از چرخش نشان می‌دهد. همان‌طور که ملاحظه می‌شود، عامل اول، بیش‌ترین سهم (۲۶/۳۹ درصد) و عامل چهارم، کم‌ترین سهم (۹/۷۸ درصد) را در تبیین واریانس کل متغیرها دارا می‌باشد.

جدول ۵: عوامل استخراج شده با مقادیر ویژه و درصد واریانس بعد از چرخش

عوامل	مقدار ویژه	درصد واریانس	درصد تجمعی
عامل اول	۴/۹۹	۱۵/۶۰	۱۵/۶۰
عامل دوم	۴/۸۳	۱۵/۱۱	۳۰/۷۱
عامل سوم	۳/۵۵	۱۱/۰۹	۴۱/۸۱
عامل چهارم	۳/۴۶	۱۰/۸۱	۵۲/۶۲

(منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۶)

هم‌چنین، برای تعیین سطح معنی‌داری و بیان نقش هر متغیر در عامل مربوط، در پژوهش حاضر متغیرهایی که بار عاملی بیش از ۰/۴ داشتند، مدنظر قرار گرفتند. نتایج حاصل نشان می‌دهد که تمام متغیرهای وارد شده، دارای بار عاملی بیشتر از ۰/۴ بوده‌اند. درنهایت، بر اساس نتایج جدول شماره (۶) متغیرهایی که در هر یک از چهار عامل مذکور قرار می‌گیرند، عبارت‌اند از:

عامل اول: ترویج اخلاق اجتماعی، امیدواری از ادغام در گروه هم‌سالان، تأثیر گروه هم‌سالان در بروز رفتار معقول و منطقی، میزان هم‌نوایی اجتماعی دانش‌آموزان، میزان

برخورداری از امنیت اجتماعی، اعتماد اجتماعی متقابل، میزان احساس تعلق به جمع، تفاهم میان اعضای خانواده و ترویج مسئولیت‌پذیری در قبال صیانت از اموال عمومی در این عامل جای می‌گیرند که با توجه به ماهیت متغیرهای تأثیرگذار، عامل اول تحت عنوان عامل «ادغام اجتماعی و ترویج ارزش‌های اخلاقی» نامیده می‌شود که این عامل با مقدار ویژه (۴/۹۹)، در مجموع (۱۵/۶۰) درصد از واریانس کل را تبیین می‌کند.

عامل دوم: خوش‌بینی، وابستگی عاطفی، احساس معنی‌داری و ارزشمندی، عزت‌نفس، احساس برابری و عدم احساس تبعیض، بهداشت روانی دانش‌آموزان، نبود احساس تنفر از خود و هنجار و ارزش‌های خانواده در این عامل جای می‌گیرند که با توجه به ماهیت متغیرهای تأثیرگذار، عامل دوم تحت عنوان عامل «توانمندسازی روان‌شناختی و رفع تبعیض» نامیده می‌شود که با مقدار ویژه (۴/۸۳)، در مجموع (۱۵/۱۱) درصد از واریانس کل را تبیین می‌کند.

عامل سوم: عدم احساس فقر و محرومیت نسبی، پایگاه اجتماعی و اقتصادی، احساس برخورداری و رفاه، میزان رضایتمندی از زندگی، حاکمیت فضای نشاط و امیدواری در فضای خانواده، معاشرت با دوستان با فرهنگ مدنی بالا، تشویق دانش‌آموزان به انجام تفریحات همراه با هیجان و بسترسازی برای آن‌ها و احساس موفقیت در این عامل جای می‌گیرند که با توجه به ماهیت متغیرهای تأثیرگذار، عامل سوم تحت عنوان عامل «تقویت نشاط اقتصادی و مناسبات اجتماعی» نامیده می‌شود که با مقدار ویژه (۳/۵۵)، در مجموع (۱۱/۰۹) درصد از واریانس کل را تبیین می‌کند.

عامل چهارم: پایین بودن انزوای اجتماعی و تمایل به ادغام اجتماعی، احساس قدرتمندی، عدم برخورد فیزیکی با دانش‌آموزان در محیط مدرسه، احساس کارآمدی، عدم برخورد فیزیکی با دانش‌آموز در محیط خانواده، موفقیت تحصیلی و مهارت‌های ارتباطی بالا در این عامل جای می‌گیرند که با توجه به ماهیت متغیرهای تأثیرگذار، عامل چهارم تحت عنوان عامل «تقویت مسئولیت‌پذیری اجتماعی و اعتمادسازی» نامیده می‌شود که این عامل با مقدار ویژه (۳/۴۶)، در مجموع (۱۰/۸۱) درصد از واریانس کل را تبیین می‌کند.

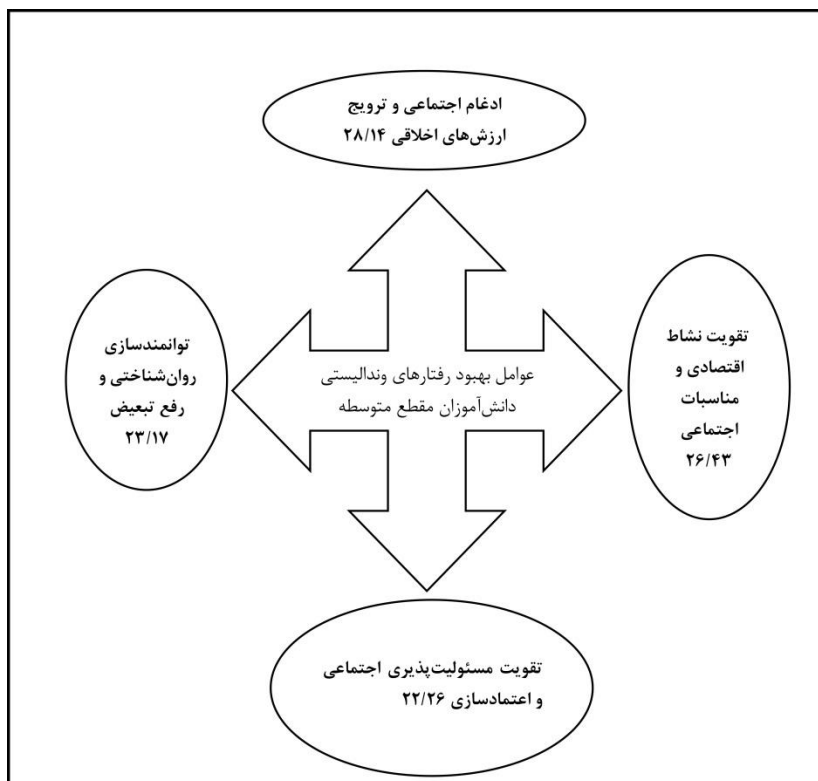

جدول ۶: متغیرهای مربوط به هر یک از عوامل و بار عاملی به دست آمده از ماتریس دوران یافته

بار عاملی	متغیرها	نام عامل
۰/۹۳	ترویج اخلاق اجتماعی	ادغام اجتماعی و ترویج ارزش‌های اخلاقی
۰/۱۷۷	امیدواری از ادغام در گروه هم‌سالان	
۰/۱۶۸	تأثیر گروه هم‌سالان در بروز رفتار معقول و منطقی	
۰/۱۶۱	میزان هم‌نوایی اجتماعی دانش‌آموزان	
۰/۱۴۶	میزان برخورداری از امنیت اجتماعی	
۰/۱۳۵	پایین بودن انزوای اجتماعی و تمایل به ادغام اجتماعی	
۰/۱۲۶	میزان احساس تعلق به جمع	
۰/۱۴۳	تفاهم میان اعضای خانواده	
۰/۱۸۰	احساس کارآمدی	
۰/۱۲۴	خوش‌بینی	
۰/۱۲۵	وابستگی عاطفی	
۰/۱۲۸	احساس معنی‌داری و ارزشمندی	
۰/۱۳۶	عزت‌نفس	
۰/۱۵۵	احساس برابری و عدم احساس تبعیض	
۰/۱۶۵	بهداشت روانی دانش‌آموزان	
۰/۱۵۱	نبود احساس تنفر از خود	
۰/۱۴۹	هنجار و ارزش‌های خانواده	
۰/۱۹۶	عدم احساس فقر و محرومیت نسبی	
۰/۱۵۹	پایگاه اجتماعی و اقتصادی	تقویت نشاط اقتصادی و مناسبات اجتماعی
۰/۱۴۸	احساس برخورداری و رفاه	
۰/۱۳۳	مهارت‌های ارتباطی بالا	
۰/۱۸۸	حاکمیت فضای نشاط و امیدواری در فضای خانواده	
۰/۱۵۷	معاشرت با دوستان با فرهنگ مدنی بالا	
۰/۱۸۵	تشویق دانش‌آموزان به انجام تفریحات همراه با هیجان و بسترسازی برای آن‌ها	
۰/۱۳۸	احساس موفقیت	
۰/۱۳۱	اعتماد اجتماعی متقابل	
۰/۱۳۰	احساس قدرتمندی	
۰/۱۴۱	عدم برخورد فیزیکی با دانش‌آموزان در محیط مدرسه	
۰/۱۷۱	ترویج مسئولیت‌پذیری در قبال صیانت از اموال عمومی	
۰/۱۵۳	عدم برخورد فیزیکی با دانش‌آموز در محیط خانواده	
۰/۱۹۸	موفقیت تحصیلی	
۰/۱۳۳	میزان رضایتمندی از زندگی	

(منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۶)

در نهایت، با توجه به نتایج فوق، عوامل بهبود رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان در شکل شماره (۳) نشان داده شده است که بر اساس آن، ادغام اجتماعی و ترویج ارزش‌های اخلاقی، توانمندسازی روان‌شناختی و رفع تبعیض، تقویت نشاط اقتصادی و مناسبات اجتماعی و تقویت مسئولیت‌پذیری اجتماعی و اعتمادسازی در منطقه مورد مطالعه ارتباط دارد.

شکل ۳: مدل نهایی پژوهش (عوامل بهبود رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان و درصد تبیین هریک از آنها)

بحث و نتیجه‌گیری

همان‌طور که پیش‌تر گفته شد، این مقاله عوامل بهبود رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان مقطع متوسطه مناطق روستایی شهرستان مشکین‌شهر را مورد مطالعه و تحلیل قرار داده است و همان‌طور که نتایج تحقیق نشان داد، از بین عوامل بهبود رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان مقطع متوسطه در منطقه مورد مطالعه، متغیر موفقیت تحصیلی، عدم

احساس فقر و محرومیت نسبی، ترویج اخلاق اجتماعی و حاکمیت فضای نشاط و امیدواری در فضای خانواده به ترتیب در رتبه اول تا چهارم و خوش‌بینی در رتبه آخر قرار گرفت. افزون بر این، در این تحقیق جهت بررسی عوامل بهبود رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان در منطقه مورد مطالعه، ۳۲ شاخص به کار گرفته شد و داده‌ها با استفاده از مدل تحلیل عاملی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند و با توجه به ملاک کیسرس، ۴ عامل دارای مقدار ویژه بالاتر از یک برای عوامل بهبود رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان استخراج شد. پس از چرخش عاملی به روش وریماکس، متغیرهای مربوط به عوامل بهبود رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان در ۴ عامل طبقه‌بندی شدند. عامل اول با عنوان «ادغام اجتماعی و ترویج ارزش‌های اخلاقی» با مقدار ویژه (۴/۹۹) بیش از (۱۵/۶۰) درصد از کل واریانس را تبیین کرد. عامل دوم با عنوان «توانمندسازی روان‌شناختی و رفع تبعیض» با مقدار ویژه (۴/۸۳) در مجموع (۱۵/۱۱) درصد از واریانس کل را تبیین کرد. عامل سوم با عنوان «تقویت نشاط اقتصادی و مناسبات اجتماعی» با مقدار ویژه (۳/۵۵) در مجموع (۱۱/۰۹) درصد از کل واریانس را تبیین کرد. عامل چهارم با عنوان «تقویت مسئولیت‌پذیری اجتماعی و اعتمادسازی» با مقدار ویژه (۳/۴۶) در مجموع (۱۰/۷۱) درصد از کل واریانس را تبیین کرد که در این میان عامل «ادغام اجتماعی و ترویج ارزش‌های اخلاقی» در بالاترین رده و عامل «تقویت مسئولیت‌پذیری اجتماعی و اعتمادسازی» در پایین‌ترین رده قرار گرفتند و مقدار واریانس و واریانس تجمعی تبیین شده توسط این چهار عامل (۵۲/۶۲) برآورد گردید. این یافته با نتایج حاصل از پژوهش‌های نبوی و همکاران (۱۳۹۱)، محمدی بلبلان (۱۳۸۴)، نواح و کویایی (۱۳۹۱)، وت (۲۰۰۸)، یلدریم (۲۰۱۰) و آنوشیان (۲۰۱۰) هم‌خوانی دارد. درنهایت، با توجه به نتایج تحقیق، باید تدابیری اندیشید تا رسانه‌های جمعی کارکرد خود را عنوان یک نهاد آموزشی در راستای بهبود رفتار وندالیستی دانش‌آموزان ایفای کند به این دلیل که کارکرد رسانه‌های جمعی به‌عنوان یکی از عوامل جامعه‌پذیری، غیرقابل‌انکار است. شواهد و قرائن نشان می‌دهد که در گذشته افراد در محیط اجتماعی اعم از خانواده و مدرسه و در جمع همسالان، آموزش‌های لازم را در فرآیند جامعه‌پذیری می‌دیدند؛ اما امروزه رسانه‌های جمعی در سطحی به‌مراتب گسترده‌تر همین نقش را در فرآیند جامعه‌پذیری دانش‌آموزان بازی می‌کند. امروزه، رسانه‌ها سوای از کارکرد تفریحی و

سرگرمی دانش‌آموزان، ابزاری برای آموزش، پرورش فکر و اندیشه تحول و تکامل جامعه نیز به شمار می‌آیند و از این‌رو حائز اهمیت شایان توجهی است و از رسالت و وظایف رسانه می‌توان یاددهی، یادگیری، اندیشه‌پروری، هدایت، راهنمایی، افزایش آگاهی اجتماعی و رشد اجتماعی را در ابعاد مختلف برشمرد و بر مسئولان و متولیان حوزه تعلیم و تربیت است که گام‌های اساسی در راستای جامعه‌پذیری دانش‌آموزان در محیط خانواده، گروه همسالان و مدرسه از گرایش آن‌ها به وندالیسم کاسته شود. در کل، بایستی رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان آسیب‌شناسی شده و برای کاهش و تقلیل این مشکل اجتماعی آموزش‌های لازم تدارک دیده شود و این مهم محقق نمی‌شود مگر این‌که در گام نخست، باید به خانواده‌ها پرداخته شود و خانواده‌ها را به آموزش‌های رفتاری و مهارت اجتماعی لازم از جمله مسئولیت‌شناسی، شناخت حقوق دیگران، شناخت وجدان اجتماعی و احترام به طبیعت و اموال عمومی مجهز کرد تا اثرات توانمندسازی ساختاری و روان‌شناختی خانواده‌ها تأثیرات خود را بر فرزندان آن‌ها بگذارد. افزون بر این، بر نهاد مدرسه است که از پیش‌دبستانی آستین بالا زده و آموزش‌های لازم را در خصوص تقویت حس مسئولیت‌پذیری، حس تعلق سرزمینی و رعایت حقوق دیگران و غیره به دانش‌آموزان بدهد. مضاف بر این، بایستی نهادهای فرهنگی و اجتماعی خاصی در خصوص تخلیه انرژی نوجوانان و جوانان تدارک دیده شود، در غیر این صورت انرژی انباشت شده در خیلی از مواقع به شکل دلخواه و یا هدایت بعضی از دوستان و همسالان تخلیه شده و بعضی از مواقع به رفتار وندالیستی منجر می‌شود و نهایت این‌که اقداماتی در راستای کاهش و یا جلوگیری از رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان از جمله مشارکت دادن دانش‌آموزان در فعالیت‌های مدرسه، غنی‌سازی اوقات و فراغت جوانان و تضعیف تمایل آنان به تخریب اموال عمومی، آموزش حراست و حفاظت از اموال عمومی از طریق رسانه‌های گروهی و اعمال جریمه بر دانش‌آموزان خاطی و غیره صورت گرفته و نیروی انتظامی جهت تقویت نظم جامعه و جلوگیری از رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان در جای خود تعلل نکره و وارد عمل شوند. افزون بر این، در راستای جلوگیری از رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان باید در بخش ترویج و آموزش درون‌سازمانی اقدامات گسترده و فراگیری صورت گرفته و در مرحله اول کارکنان پلیس پیش‌گیری و در مرحله بعد کارکنان سایر پلیس‌های

تخصصی و اجرایی به رفتارهای وندالیستی و عوامل تقلیل آن با حداقل هزینه آشنایی پیدا کنند پس مطلوب است آموزش و اقدامات توانمندسازی روان‌شناختی و توانمندسازی اجتماعی در سرلوحه برنامه‌های نیروی انتظامی قرار گیرد و نیز، بایستی گام‌های برداشته شود تا اقدامات نرم‌افزاری، ارتقای توانمندی‌های شناختی، فکری، فرهنگی و عقیدتی نسبت به اقدامات سخت‌افزاری و غیره در سرلوحه اقدامات پلیس انتظامی قرار گیرد به این دلیل که اقدامات نرم‌افزاری ضمن داشتن دوام، بقا و پایداری از اثربخشی و کارایی بیشتری نیز برخوردار است. شایسته است جهت مبارزه منطقی و بنیادین با این معضل، نیروی انتظامی با خانواده‌های دانش‌آموزان تخریب‌گر با میانجیگری مدارس نشست‌هایی برگزار کنند تا روش صحیح حل این مسئله و رفع این مشکل را پیدا کنند. نیز مطلوب است تا برنامه‌هایی جهت جلب مشارکت مردمی همانند: پلیس افتخاری، همیاران پلیس، مدیران مدارس، اولیای دانش‌آموزان و متکلمان و معلمان در راستای مبارزه با رفتارهای تخریب‌گرایانه دانش‌آموزان تدوین و توسعه داده شوند. بر پلیس و نیروهای انتظامی است که در برخورد و مواجهه با دانش‌آموزان وندالیست و مخرب و ناهنجار برای آنانشان انسان قائل باشند یعنی آن‌ها را شیء نبینند بلکه شخص ببینند، چیز نبیند کس ببینند یعنی به آن‌ها به چشم غایت نگاه کنند نه آلت و یا به تعبیر دیگر، به آنان به‌عنوان هدف نگاه کنند و نه ابزار.

منابع

- ستوده، هدایت‌الله (۱۳۸۵)، «آسیب‌شناسی اجتماعی (جامعه‌شناسی انحرافات)». تهران: انتشارات آوای نور.
- عبدالمحمدی، امیر؛ نوابخش، مهرداد؛ حقیقتیان، منصور؛ علی رضوی (۱۳۹۵). «بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی با تأکید بر ابعاد دین‌داری (مورد مطالعه: شهروندان ۱۸ سال به بالای شهر تهران)». پژوهش‌نامه نظم و امنیت انتظامی، سال نهم، شماره چهار، صص ۹۷-۱۲۰.
- فرجاد، محمدحسین (۱۳۸۲). «آسیب‌شناسی اجتماعی و جامعه‌شناسی انحرافات». تهران: انتشارات بدر.
- کریمی خوزانی، علی؛ عزیزآبادی فراهانی، فاطمه؛ غفاری، غلامرضا؛ صالحی امیری، سیدرضا (۱۳۹۶). «ارائه الگوی مطلوب اخلاق‌مداری پلیس در مواجهه با بحران‌های اجتماعی». پژوهش‌نامه نظم و امنیت انتظامی، سال دهم، شماره چهار، صص ۱-۲۶.
- کوزر، لوئیس؛ برنارد روزنبرگ (۱۳۷۸). «نظریه‌های بنیادی جامعه‌شناسی». (ترجمه فرهنگ ارشاد)، تهران: نشر نی.
- کوئن، بروس (۱۳۷۳). «درآمدی به جامعه‌شناسی». (ترجمه محسن ثلاثی)، تهران: انتشارات توتیا.
- محسنی تبریزی، علیرضا (۱۳۸۰). «وندالیسم». (چاپ اول)، تهران: انتشارات آن.
- محمدی بلبان آباد، اسعد (۱۳۸۴). «سنجش میزان وندالیسم و بررسی عوامل فردی و اجتماعی مرتبط با آن در بین دانش‌آموزان ناحیه یک مقطع متوسطه شهر سمنان در سال تحصیلی ۸۴-۸۳». (پایان‌نامه کارشناسی ارشد)، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی دانشگاه تبریز.
- مشکانی، محمدرضا (۱۳۸۱). «سنجش عوامل درونی و بیرونی خانواده بر بزهکاری نوجوانان (آزمون تجربی نظریه ترکیبی کنترل اجتماعی و پیوند افتراقی)». مجله جامعه‌شناسی ایران، دوره چهارم، شماره سوم، صص ۲۵-۳.
- ممتاز، فریده (۱۳۸۱). «انحرافات اجتماعی، نظریه‌ها و دیدگاه‌ها». تهران: شرکت سهامی انتشار.
- میرفردی، اصغر (۱۳۹۱). «بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر گرایش به وندالیسم در بین دانش‌آموزان دبیرستانی شهر یاسوج». مجله جامعه‌شناسی کاربردی، سال بیست و سوم، شماره سوم، صص ۱۱۰-۱۲۵.
- نبوی، سید عبدالحسین؛ سالمیان، سهام؛ حبیبیان، بهار (۱۳۹۱). «عوامل مؤثر بر رفتار وندالیستی در میان دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهرستان اهواز (مطالعه موردی: منطقه کوت عبدالله)». مطالعات توسعه اجتماعی- فرهنگی، دوره اول، شماره سوم، صص ۹۸-۱۳۵.

- نواح، عبدالرضا؛ کویابی، محمدباقر (۱۳۹۱). «عوامل اجتماعی و شخصیتی مؤثر بر گرایش به وندالیسم در بین دانش‌آموزان دبیرستانی شهر اهواز». مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، سال چهارم، شماره دوم، صص ۱۴۳-۳۱.
- وطن‌خواه، حمید؛ ذوالفقاری، حسین؛ کارگر، بهمن؛ کلانتری، محسن (۱۳۹۷). «بررسی اقدامات درون‌سازمانی نیروی انتظامی برای پیش‌گیری از جرم از طریق طراحی محیطی (CPTED) (مورد مطالعه: پلیس پیش‌گیری تهران بزرگ)»، پژوهش‌نامه نظم و امنیت انتظامی، سال دوازدهم، شماره اول، صص ۱۸۰-۱۵۱.
- Agbenyega, J.S. (۲۰۱۱). Corporal punishment in the schools of Ghana: Does inclusive education suffers? The Australian Education Research ۳۳(۳), ۱۰۷-۱۲۲.
- Anooshian, L (۲۰۱۰). Violence and aggression in the lives of homeless children. Journal of Family Violence, ۲۰(۶), ۳۷۲-۳۸۶.
- Bandora, A (۱۹۷۳). Aggression: A social learning analysis. NY: Prentice Hall.
- Calvete, E (۲۰۱۳). Justification of violence and grandiosity schemas as predictors of antisocial behavior in adolescents, Journal of Abnormal Child Psychology, ۳۶(۷), ۱۰۸۳-۱۰۹۵.
- Cavanagh, S., Huston, A (۲۰۱۳). Family instability and children's early problem behavior, social Forces, ۸۵(۱): ۵۵۱-۵۸۱.
- Cheung, W (۲۰۱۵). Strain, self- control, and gender differences' in delinquency Among Chinese Adolescents: Extending General Strain Theory, University of California Press.
- Cohen, AK (۱۹۹۵). Delinquent boys: The culture of the gang. The free press. New York. A Division of Macmillan Publishing Co. Inc.
- Goldstein, A (۱۹۹۶). the psychology of vandalism, Newyork Publication, Newyork.
- Kawaja, K (۲۰۱۱). The continuity of vandalism at schools. Alrai Newspaper, Daily. March ۷. Issue Number ۱۲۹۴۶.
- Kiong, R (۲۰۱۲). the factors influencing on deareas vandalism of students, Criminology, ۲۵ (۱), ۱۲-۲۵.
- Livadits, M., Fourkioti, A., Tellidou, C., Xenitidis., K (۲۰۰۷). Parental loss and problem behavior in greek adolescents: student and teacher perspectives. International Review of Psychiatry, ۱۴(۱), ۶۰-۶۵.
- Marshal., D, and Clinard, P (۲۰۱۰). Criminal beware: a social norms perspective on posting publicwarning signs. Criminology, ۵(۶), ۱-۲۲.
- Morsy, T (۱۹۹۵). Reasons for vandalism varied, complex. Dix Newspapers, ۱۱ October. Available url: http://www.the-daily-record.com/past_issues/10_oct/۹۹۱۰۱۱_dr۲.html.

- Motoko., A, Hann., S (۲۰۱۱). Academic differentiation, school achievement and school violence in the USA and South Korea. *Journal of Comparative Education*, ۳۷(۲): ۲۰۱-۲۱۹.
- Osalaam, M., Fehintola., N. (۲۰۱۵). perceptions and attitudes of students in reallion to vandalism, *Annals of Library and Information Studies*, ۵(۷), ۱۴۶-۱۴۹.
- Seeman., M (۱۹۸۹). Status and identity: the problem if inauthenticity, *American Sociological Review*, ۹ (۱۲), ۳۵۰-۳۷۳.
- Thomas., KW (۲۰۰۸). Cognitive elements of empowerment: an “interpretive” model of intrinsic task motivation. *Cad Manage Rev*, ۶۶۶-۶۶۸.
- Wet., C (۲۰۰۸). the extent and causes of learner vandalism at schools, *South African Journal of Education*, ۲۴ (۳), ۲۰۶-۲۱۱.
- Winter, P.L. (۲۰۰۸). The impact of normative message types on off-trail hiking, *Journal of Interpretation Research*, ۱(۱), ۳۵-۵۲.
- Yildirim., A (۲۰۰۸). Vandalism in public spaces. Master Thesis. KTU. Trabzon.
- Yousef, J (۲۰۱۰). behavioral Disabilities. Cairo: Dar Alghari.

Archive of SID